

HLAVNÍ MĚSTO LEDNÍCH MEDVĚDŮ

Obyvatelé odlehlého kanadského Churchilla v Hudsonově zálivu žijí v neustálém strachu z útoků ledního medvěda. I přesto je však jejich živobytí na těchto šelmách závislé

TEXT: **MARCEL THEROUX** [@therouvian](#)

FOTOGRAFIE: **JONATHAN GREGSON** [@jonathangregsonphotography](#)

„NĚKDE TAM VENKU SE PROCHÁZÍ ZVÍŘE, KTERÉ V NÁS ÚPLNĚ OPRÁVNĚNĚ VYVOLÁVÁ STRACH.“

NAPROTÍ: Na Halloween Churchill zintenzivní svůj pohotovostní program. **NAHOŘE VLEVO:** Churchill je osamocené město – do Winnipegu, nejbližšího města, se letadlem dostanete za 90 minut. **NAHOŘE VPRÁVO:** Bob Windsor sleduje, jestli se někde neobjeví medvěd

VŽDY NA HALLOWEEN ZAJEDE BOB Windsor na nákladáku ke skalám u ocelové vody Hudsonova zálivu a pohledem pročešává pobřeží, aby se ujistil, že na něm nejsou žádné lední medvědi. Přes opěrku hlavy na sedadle v nákladáku má přehozený pásový zásobník s náboji.

Všude s sebou nosí tři zbraně a spoustu munice: náboje, které chvíli po výstřelu hlasitě vybuchnou a medvědy vyplaší, paintballové kuličky, které medvědy nepříjemně píchnou, a pro ty nejzoufalejší situace má u sebe taky ocelové náboje do brokovnice o velikosti AA baterek. Ty jsou sice přesné pouze na krátkou vzdálenost, ale i tak dokáží půltunovému zvířeti zabránit v tom, aby usmrtil člověka. Bob je již šest let vedoucím churchillského pohotovostního programu, který má na starosti hlídat přítomnost ledních medvědů. Poslední druh munice již musel použít dvakrát.

„Medvědi jsou neuvěřitelně rychlí, ale přitom dokáží být nenápadní,“ říká. „Někde si lehnou a prostě si jich nevšimnete.“

Vousatý Bob vypadá jako přirozený lovec se zdravým sebevědomím a bystrou myslí. Teď se však dívá na něco, co ho znepokojuje. Mezi dvěma kameny na pláži, asi 50 metrů pod cedulí vyznačující zakázanou zónu se krčí muž v oranžovém klobouku. Za posledních 24 hodin vyhnal Bob z města dva lední medvědy. Oba byli blízko tohoto místa, kde stojí inukšuk, tradiční inuitská navigační pomůcka pro kajakáře a lovce.

Na muže se podívá i přes dalekohled. Muž si všimne, že ho Bob sleduje, a ztratí se mezi skalami. Řeknu Bobovi, že to

vypadá, jako by byl muž pevně odhodlán nakrmit dnes vlastním tělem medvěda. „Taky si říkám,“ přitakává Bob. „Pokud se někde objeví oranžový klobouk bez majitele, budeme vědět, co se stalo.“

Jestli chce člověk udržet obyvatele v Churchillu celoročně v bezpečí, musí se hodně obracet, hlavně v období, kdy medvědí sezóna vrcholí. Lední medvědi jsou každoročně v říjnu a listopadu vytlačeni ze svého běžného revíru plného tuleňů, jelikož led v Hudsonově zálivu taje. Přicházejí proto do této oblasti, aby zde vyčkali na zimní mrazy. Hned jak je led dost pevný na to, aby je unesl, se opět vytratí v zálivu. Během těch několika týdnů, kdy ještě led není dost pevný, se však v oblasti kolem města potuluje 800–900 medvědů.

Jako kritický má Bob v diáři označen 31. říjen, kdy se do ulic Churchillů vydává na 200 dětí v halloweenových kostýmech. „Na Halloween, kdy se po městě prochází spousta dětí a koleduje u dveří domácností, máme v ulicích patnáct hlídacích jednotek.“ Pět patří do Bobova týmu a dalších deset dala dohromady policie, záchranné služby a různé městské komunity. Jejich úlohou je zabránit setkání dětí, které se nemohou dočkat sladkostí, s ledními medvědy, kteří se nemohou dočkat čerstvého masa.

Kolem půl čtvrté odpoledne se nad město vznese helikoptéra, jejíž pilot prohlásí, že vzduch je čistý a v okolí nejsou žádné medvědi. Hodinu na to již zasněžené ulice křižují první skupinky dětí, některé s rodiči, jiné samy. Světlo na obloze se začíná zbarvovat do zlata, až se nakonec vytratí, a teplota vzduchu klesá. Čtyřletá Emily Robertsonová je převlečená za pirátku a její sestra Natalie za medvídku Pú. Vedle nich kráčí kluk, který na chvíli převzal osobnost Rona Weasleyho. Pak zpozorují děsivého klauna, ➔

Oslavy Halloweenu ve městě Churchill se konají během vrcholu medvědí sezóny, jelikož tato část Hudsonova zálivu zamrzá jako první

„MÍSTNÍ JSOU O NEBEZPEČÍCH ŽIVOTA V BLÍZKOSTI HLADOVÝCH PREDÁTORŮ PEČLIVĚ POUČENI.“

děvčátko v kostýmu dýně, několik upírů a duchů. Když na město padne tma, do ulic se vplíží vzrušení a vědomí, že někde tam venku se prochází zvíře, které v lidech oprávněně vyvolává strach.

Churchill má s medvědy komplikovaný vztah. Představují pro město existenční nebezpečí i ekonomické příležitosti. Toto malé město s 900 obyvateli bylo založeno v 18. století a na střídačku se stávalo centrem obchodu s kožešinami, vojenskou základnou a přístavem. Dnes je ekonomika města závislá na výletech do přírody. Churchill popisuje sám sebe jako „světové hlavní město ledních medvědů“. Za medvědy sem přichází desetkrát víc lidí, než žije ve městě. Nikde jinde na zemi nemáte možnost vidět ledního medvěda z takové blízkosti jako tady, a navíc ještě v takových počtech. Do roku 2005 lákala medvědy do města velká otevřená skládka. Turisté tak měli (levnou, i když nebezpečnou) možnost, jak medvědí safari navštívit, jednoduše tak, že si pronajali vůz a zajeli ke skládce („Byli to tlustí medvědi, kteří se živili odpadky,“ dodává Bob). Skládka je již ale zavřená a jediný způsob, jak medvědy pozorovat, je přidat se k některé doprovázené výpravě do oblasti Churchill Wildlife Management Area nebo do národního parku Wapusk.

Zvířata se dají pozorovat i z helikoptéry nebo ze speciálních, pro tundru určených vozů, které vás pomalu odvezou z města do krajiny sněhu a skal, ledu a zakrslých arktických vrb.

Během tří dnů, které jsem strávil v Churchill Wildlife Management Area, se mi ledního medvěda povedlo spatřit 48krát. Viděl jsem je, jak se škrábou o kůru vrb, jak u hry simulují boj, jak

vykukují ze sněhu i se svými dlouhými jazyky nebo jak stojí na zadních a nakukují do našeho tundrového vozu. Viděl jsem medvědí sourozence, matku, jak cestuje krajinou i s vyrostlými mláďaty, obrovského samotářského samce a taky samce s obličejem, který musí děsit všechny ostatní medvědí samce v okolí. Poslední setkání s ledním medvědem nebylo o nic méně vzrušující než to první. Medvědi jsou zkrátka neuvěřitelně přitažliví – obrovští a charismatičtí, jako z jiného světa. Jsou současně mazliví i hrozní, jako Tony Soprano z říše savců. Když jsem je hodiny pozoroval, jak skotačí, pochutnávají si na řasách nebo si hrají, nemohl jsem se zbavit přesvědčení, že jsou to lidé v medvědí přestrojení. Je na nich současně něco podivného, nedešifrovatelného – jejich velikost, idiosynkratická chůze, obrovské, podivné tlapy s pěti prsty... Inuiti tradičně připisovali nanuqovi, jak lednímu medvědovi říkají, nadpřirozené síly, a dokonce i dnes se vyhýbají konverzacím o těchto zvířatech, jako by se báli, že je zaslechnou a porozumí, co si o nich lidé říkají.

Kolem medvědů v Churchill vyrostl celý průmysl. Speciální vozidla určená na pozorování medvědů v tundře jsou obrovská a vyhrřívána, sedí na gigantických nápravách a vzadu mají plošinu na pozorování zvířat. V říjnu a listopadu se v tundře objevují luxusní mobilní hotely, bizarní kombinace safari stanů a měsíční základny.

V luxusní izolaci několika chat se vědci věnují výzkumu a návštěvníci jim nakukují přes ramena. Jezdí do tundry a večeri sušenou zvěřinu a sivena arktického. Pobyt v takovémto zařízení byl vzrušující, ale taky poněkud klaustrofobický. ➡

Vlivem změny klimatu se lední medvědi drží ve vnitrozemí delší období než předtím. Výsledkem je nižší tělesná váha a snižující se populace.

Dle inuitského folklóru je lední medvěd (nanuq) člověk, který se venku, mimo svůj domov, skrývá v podobě medvěda

„NA HLÁŠENÍ MÍSTNÍCH REAGUJE BOB, KTERÝ SE ZVÍŘE SNAŽÍ I SE SVÝM TÝMEM ODEHNAT.“

Když se mi před okny ložnice večer i ráno procházeli lední medvědi, přemýšlel jsem, jestli jsem divák já nebo medvěd na druhé straně okna. Díky obrovské logistické snaze návštěvníci mohou medvědy pozorovat z bezpečí a pohodlí mimo Churchill. Stejnou snahu však obyvatelé vynakládají i na to, aby medvědy drželi mimo hranice města.

Říct, že lední medvěd je největším predátorem na světě, je v podstatě pravda, ale je k tomu nutno něco málo dodat. Velryby jsou samozřejmě větší, ale jsou to mořští predátoři. Někteří vědci tvrdí, že by navíc bylo docela přesné říct, že i lední medvědi jsou mořští savci. V severních částech svých teritorií se lední medvědi plodí i rodí na ledu a přesně tady tráví i celé své životy.

Medvědi v západní části Hudsonova zálivu jsou jednou z pouhých dvou populací, které tráví léto na souši. Jelikož se během evoluce vyvinuli tak, aby dokázali lovit na ledu nebo pod ním, letní měsíce tráví ve stavu „chodící hibernace“, šetří energii, pálí uložené tukové zásoby a čekají, až záliv zamrzne. Někteří mají štěstí a na pobřeží narazí na tuleně. Jiní jsou zase mimořádně vynalézaví. Pilot helikoptéry Erik Polzin mi vyprávěl, jak jednou pozoroval medvěda, který celé hodiny čekal na postupně se ponořující skále, až se mu nakonec povedlo dostat do pazourů běluhu. „Utrhl jí obličej a okamžitě ji snědl,“ řekl Erik.

Medvědi však v lidech nevyvolávají jen strach. Na ulici v Churchillu jsem narazil na Vondu McPhersonovou, která právě venčila plachého psa Chocolate, napůl huskyho, napůl vlka. Řekla mi, že má v rodině předky, kteří pocházejí odtud, a že tito lidé se na medvědy dívali s úžasem, obdivem

a respektem. „V naší kultuře je medvěd považován za strážce,“ vysvětluje. Místní jsou o nebezpečích života v blízkosti hladových predátorů pečlivě poučeni. Potmě se ulicemi nikdy nepotulují sami. Vyhýbají se průchodům mezi domy a drží se dál od pláže, kde se mezi skalami a sněhem může lehko schovávat medvěd. Zmiňovaný muž s oranžovým kloboukem byl podle všeho nedbalý návštěvník, který však měl štěstí a přežil.

Město má hlídky, které sledují, jestli se někde neobjevil medvěd, pasti (dlouhé vyvýšené kovové trubky s návnadou z tuleního masa) a horkou linku, kam obyvatelé volají, hned jak nějakého medvěda spatří. Na takovéto telefonáty pak reaguje Bob, který se zvíře snaží i se svým týmem z města odehnat, využívají k tomu vybuchující hlučné náboje, aby se držel v pohybu a vyběhnul pryč z města.

S některými medvědy to ale tak snadno nejde. Tvrdohlavé recidivisty musejí střílet šipkou a zavézt do medvědího žaláře – ponurého hangáru bez oken na konci města. Drží je tady v oddělených celách a během 30 dnů dostávají jen vodu. Když pak záliv zamrzne nebo když 30 dnů uplyne, na nákladáku je dopraven na pobřeží nebo je na helikoptéře zavezou na sever. V den, kdy jsem se potkal s Bobem, bylo v tomto vězení – nebo v záchytném centru ledních medvěďů, jak tomu říkají – dvanáct chlupatých vězňů. Kategoricky mě tam však odmítl vzít. „Nechceme, aby si medvědi zvykli na lidi, a je to i otázka odpovědnosti. Poslední smrtelný úraz se tady stal v roce 1983 a tohoto data bychom se rádi drželi.“

Později, když halloweenská noc pokročí, nastává čas i na zábavu dospěláků. ➡

Churchillský přístav se využívá na export kanadského obilí do Evropy. VPRAVO: Pro předky Vondy McPhersonové představovali medvědi důležitou kulturní složku života

ÚPLNĚ VPRAVO: Nad městem hlídají helikoptéry a návštěvníky berou na medvědí safari

Vozy uzpůsobené na pozorování medvěďů v tundře jsou vybaveny vším potřebným pro bezpečný život v divočině a návštěvníkům umožňují bezpečný pohled na medvědy zblízka. VLEVO: Ekonomika města Churchill je na medvědech závislá stejně jako na návštěvnících, kteří sem za nimi jezdí

Inukšuk – inuitská navigační značka. VLEVO: Popelnice zabezpečená proti medvěďům. VPRAVO: Duane Collins, správce parků Kanada

NAHOŘE VLEVO: Výstražná cedule na pobřeží Hudsonova zálivu. NAHOŘE VPRAVO: Erin Greeneová přežila před dvěma lety napadení ledního medvěda

Bar Dark Side je plný lidí v kostýmech. Slaví a baví se s nadšením, jaké byste očekávali v maloměstě, kde se toho jinak moc neděje. Šest lidí má na sobě kostým z kostiček z Lega, jeden vysoký pán se namaskoval jako smrtka, po baru se motá několik tučňáků, Wolverine, Indiana Jones, Storm Troopeři, piráti, Waldo, kočka v klobouku, ale k mému překvapení žádný lední medvěd.

Erin Greeneová má na sobě kostým baleríny Niny Sayersové z Černé labutě. Je to již třetí Halloween, který tráví v Churchillu. Loni se převlékla za Cyndi Lauperovou. Cestou domů z baru na ni pak zaútočil lední medvěd.

„První, co mě napadlo, když ke mně běžel, bylo, že je neuvěřitelně roztomilý,“ říká Erin. Vypadá jako malá elfka a nikde na ní nevidím pozůstatky zranění z napadení. Příběh teď sice vypráví s úsměvem, ale rekonvalescence byla zdlouhavá. „Najednou se tyčil přímo nade mnou a já věděla, že jsem v srabu. Byl to medvěd, který měl chuť zabít. Načetla jsem toho o medvědech hodně, abych jim trochu porozuměla. V knihách se píše, že když má medvěd chuť někoho zabít, nemá zájem o boj, prostě vám urve hlavu. A na to se chystal i v mém případě.“

Zatímco mu Erin pěstmi máchala do obličeje, zvíře ji za hlavu zvedlo do jeden a půl metrové výšky. Její výkřiky však uslyšel souseď, který vyběhnuł z domu a bojoval s medvědem s lopatou, během čehož sám utrpěl vážná zranění. Medvěd se však dal na útěk až v momentě, kdy ho na nákladáku vyhnal další souseď. Na druhý den ráno Bob Windsor zvíře zastřelil.

Erin i Bill Ayotte, který jí zachránil život, pořád v Churchillu žijí. „Myslím, že je dobré, že nás tady lidi pořád vidí,“ říká Erin. „Pokud máte tohle město rádi, pokud si život tady užíváte,

pak prostě musíte jít dál i za těchto podmínek,“ dodává. „Prvního medvěda po útoku jsem pak viděla v zálivu. Pořád je mám ráda. Jsou to kouzelná stvoření. Mocná a nádherná současně. Těžko se to vyjadřuje slovy, ale cítím, že následkem toho útoku jsem se zvířaty obecně propojenější. Zakusila jsem, jaké to je být jejich kořistí a jaké to je bojovat s nimi o život.“

Halloweenský útok byl nejménějším útokem medvěda ve městě za posledních několik desetiletí. Mnoho lidí zde pilně pracuje, aby se již nikdy nezopakoval. V cestě jim však stojí lidská hloupost korunovaná oranžovými klobouky, ale taky instinkty ledních medvědů a měnící se klima.

Již týden po rozhovoru s Erin je zima o viditelný krok blíž k Churchillu. Pátého listopadu již hučí ledový vítr. Mělké rybníky v tundře za městem zamrzly a nosnost ledu zde testují medvědi s obrovskými tlapami. I podél pobřeží se začíná tvořit led, ale medvěda by ještě rozhodně neunesl. Je sice zima, ale zatím ne dost.

Před chatou v tundře se setkávám se Stevenem Amstrupem, vedoucím výzkumu projektu Polar Bears International. Studiu arktických oblastí se věnuje celý život a říká, že vlivem globálního oteplování tráví medvědi na souši ročně o třicet dnů víc, než tomu bylo před dvaceti lety. Pro Churchill to znamená, že medvědí sezóna se může protáhnout i do poloviny listopadu. Práce Boba Windsora bude tak rok od roku těžší. Cenou za prosperitu města je zkrátka neustálá ostraha a opatrnost. ☹

MARCEL THEROUX je spisovatel, moderátor a pravidelný přispěvatel do Lonely Planet.

„NAJEDNOU SE TYČIL PŘÍMO NADE MNOU A JÁ VĚDĚLA, ŽE JSEM V SRABU.“

PUSŤTE SE DO TOHO

Základní informace

JAK SE TAM DOSTAT

Nejbližší město Churchill je Winnipeg, i když je od něho vzdáleno téměř 1 000 kilometrů. Abyste od nás doletěli do Winnipegu, budete muset přeseďat v kanadských nebo amerických městech. Využít můžete třeba společnosti Air Canada, BA, Delta, United nebo jejich partnery. Se společností Calm Air pak doletíte z Winnipegu do Churchilla (calmair.com). Charterové lety, které jsou součástí organizovaných výletů s cestovními kancelářemi, vyjdou levněji, než když si je kupujete sami. Do Churchill se dostanete i vlakem, ale z Winnipegu to trvá víc než 45 hodin.

UBYTOVÁNÍ

Churchill má omezené množství hotelových pokojů, takže během medvědí sezóny si musíte ubytování rezervovat i rok předem. Polar Inn & Suites (polarinn.com) a Tundra Inn (tundrainn.com) nabízejí motelový typ ubytování.

DALŠÍ INFORMACE

V průvodci Lonely Planet Kanada (12 € / 300 Kč) se dočtete i o odlehlých částech země nebo si můžete stáhnout kapitolu o Manitobě na lonelyplanet.com (3 € / 75 Kč).

BEZPEČNOST

Lední medvědi jsou přirozeně zvědavá stvoření a na to, jak jsou velcí, jsou i poměrně mrštní. Pokud cestujete po zemi, kde žijí lední medvědi, přečtěte si detailní návod toho, co dělat, pokud na nějakého nečekaně narazíte. Musíte totiž volit různou strategii dle toho, jestli o vás medvěd ví, jestli je zvědavý, nebo opravdu agresivní. V každém případě byste se měli hýbat pomalu kromě případu, kdy to vypadá, že se medvěd chystá zaútočit. Užitečné informace najdete taky v brožurách národního parku Kanada (pc.gc.ca).

TURISTICKÉ KANCELÁŘE

Návštěvníci, kteří se zajímají o pozorování ledních medvědů v Churchill, obvykle cestují s turistickou kancelář Frontiers North Adventures (frontiersnorth.com), která má během medvědí sezóny širokou nabídku výletů od jednodenních po 11 denní. Návštěvníci obvykle cestují ve speciálních vozech upravených pro potřeby tundry, ze kterých pozorují medvědy. V některých případech se dá v těchto vozech i přespat nebo můžete noc strávit ve Winnipegu.

FOTOGRAFIE: JONATHAN GREGSON